

A Z és Alfa generációk társadalmi orientációs mintázatainak elemzése regionális perspektívában

*An Analysis of Social Orientation Patterns among
Generation Z and Generation Alpha in a Regional Context*

Sipos Szintia¹ – Csabi Virág² – Háy András³

Abstract: The aim of the research is to explore the career orientation characteristics, motivations, and challenges of Generation Z and Generation Alpha in the Western Hungarian region by comparing the experiences of local educational institutions, teachers, and students participating in dual training programs. The study seeks to determine how young people can be effectively supported in conscious career building, as well as how economic actors such as ZalaZONE can play an active role in regional career orientation activities.

The research involved three target groups – secondary school students, teachers, and dual training students – using both online and paper-based questionnaires. The data were analyzed through quantitative and qualitative methods, allowing for the identification of generational patterns, differences, and correlations. The results indicate that young people's career choices are primarily hindered by a lack of self-awareness, motivational uncertainty, and information overload. Respondents highlighted the effectiveness of practical, experience-based, and interactive programs – such as company visits, professional trial days, and career path presentations.

The study also revealed that artificial intelligence and digital learning tools (such as ChatGPT) play an increasingly significant role in learning and information-seeking processes of the students. The findings contribute to the development of generation-specific, technology-supported career orientation programs and to improving the labour market preparedness of young people in the region. Its novelty lies in integrating

¹ SIPOS Szintia (levelező szerző)

Duális hallgató, Pannon Egyetem Zalaegerszegi Egyetemi Központ, ZalaZONE Ipari Park Zrt. (*Dual Student, University of Pannonia, Zalaegerszeg University Centre, ZalaZONE Industrial Park Ltd.*)

(siposszinti98@gmail.com; ORCID: 0009-0002-7397-9056)

² CSABI Virág

Projektasszisztens, Pannon Fejlesztési Alapítvány (*Project Assistant, Pannon Development Foundation*)

(virag.csabi@pfa.org.hu)

³ HÁRY András, PhD

Vezérigazgató, ZalaZONE Ipari Park Zrt. (*Chief Executive Officer (CEO), ZalaZONE Industrial Park Ltd.*)

(office@zalazonepark.hu; ORCID: 0009-0001-2097-6815)

three different perspectives – those of students, teachers, and dual training participants – to provide a comprehensive view of the opportunities for future-oriented career development and the regional role of ZalaZONE.

Keywords: *generation Z, generation Alpha, career orientation, career planning, youth research*

JEL Codes: *I21, J24, O33, J13*

Absztrakt: A kutatás célja a Z és Alfa generáció pályorientációs sajátosságainak, motivációinak és kihívásainak feltárása a nyugat-magyarországi térségben, a környék oktatási intézményeinek, a pedagógusoknak és a duális képzésben részt vevő hallgatók tapasztalatainak összevetésével. A vizsgálat arra kereste a választ, hogy miként lehet a fiatalokat eredményesen támogatni a tudatos karrierépítésben, valamint hogyan tudnak az olyan gazdasági szereplők, mint a ZalaZONE aktív szerepet vállalni a térségi pályorientációs tevékenységekben.

A kutatás három célcsoport – középiskolás diákok, pedagógusok és duális hallgatók – körében zajlott, online és papíralapú kérdőívek segítségével. Az adatok feldolgozása kvantitatív és kvalitatív módszerekkel történt, amelyek lehetővé tették a generációs mintázatok, a különbségek és összefüggések feltárását. Az eredmények alapján a fiatalok pályaválasztását elsősorban az önismeret hiánya, a motivációs bizonytalanság, valamint az információútlérheltség nehezíti. A válaszadók kiemelték a gyakorlatias, élményalapú és interaktív programok – például az üzemlátogatások, szakmai próbanapok, karrierút-beszámolók – eredményességét.

A vizsgálat rámutatott arra, hogy a mesterséges intelligencia és a digitális tanulási eszközök (mint például a ChatGPT) egyre fontosabb szerepet töltenek be a diákok tanulási és tájékozódási folyamataiban. A kutatás eredményei hozzájárulnak a generációspecifikus, technológiával támogatott pályorientációs programok fejlesztéséhez, valamint a térségi fiatalok munkaerőpiaci felkészültségének javításához. Újszerűsége abban rejlik, hogy három különböző nézőpont – a diákoké, pedagógusoké és duális hallgatóké – integrálásával ad átfogó képet a jövőorientált karrierfejlesztés lehetőségeiről és a ZalaZONE térségi szerepéről.

Kulcsszavak: *Z generáció, Alfa generáció, pályorientáció, karriertervezés, ifjúságkutatás*

JEL-kódok: *I21, J24, O33, J13*

Bevezetés

A munkaerőpiac gyors átalakulása, a digitalizáció térnyerése és a fenntartható regionális fejlődés iránti növekvő igény napjainkra alapvetően formálja a fiatal generációk karrierrel kapcsolatos döntéseit. A tanulmány a generációk meghatározásakor a modern generációkutatásban elterjedt kohorsz-alapú megközelítést alkalmazza, amely a hasonló történeti és technológiai környezetben szocializálódó korcsoportokat tekinti elemzési egységnek (Jayatissa, 2023). Ennek megfelelően Z generációnak az 1997–2009 között születetteket, míg Alfa generációnak a 2010 után született korosztályt tekintjük (Höfrová és mtsai., 2024). A szakirodalom e generációkat digitálisan orientált kohorszokként írja le, amelyek tanulási preferenciái, információszerzési stratégiái és karrierdöntési mechanizmusai eltérhetnek a korábbi nemzedékekétől. Ennek megfelelően a pályorientáció hagyományos formái sok esetben már nem képesek megfelelően megszólítani őket, ezért egyre sürgetőbbé válik a paradigmaváltás az orientációs tevékenységek területén.

A tanulmány a generációkat olyan fiatal korosztályi csoportokként értelmezi, amelyek hasonló társadalmi, technológiai és oktatási környezetben nőttek fel, ezért bizonyos tanulási szokásaikban, információszerzési módjaikban és döntési helyzeteikben is megfigyelhetők közös mintázatok. A Z és Alfa generáció vizsgálata során a hangsúly azon van, hogy ezek a fiatalok már digitálisan telített környezetben szocializálódtak, ami hatással lehet arra, hogyan tájékozódnak, hogyan gondolkodnak a jövőjükéről és milyen szempontok (önki-fejezés, élményalapúság, stb.) alapján hoznak döntéseket. Ugyanakkor a generációs kategóriák nem tekinthetők egységes csoportoknak, ezért az eredmények értelmezésekor a különbségek inkább átlagos tendenciaként, nem pedig minden egyénre érvényes jellemzőként jelennek meg.

A kutatás problémafelvetése arra épül, hogy a pályorientáció jelenlegi gyakorlatai gyakran esetlegesek, időszakosak és hiányos módszertani háttérrel működnek. Mindemellett a diákok részéről egyre erősebb az információtúterhelés, a motivációs bizonytalanság, valamint az önismeret hiánya, amelyek együttesen megnehezítik a tudatos karriertervezést. A pedagógusok részéről idő- és erőforráshiány, míg a duális hallgatók részéről a munkaerőpiaci realitásokra való felkészülés igénye jelenik meg. A generációs eltérések miatt a pályorientáció hagyományos eszközei már nem elegendőek: szükség van olyan megoldásokra, amelyek élményalapúak, interaktívak és digitális technológiával támogatottak.

A tanulmány célja, hogy feltárja a Z és Alfa generáció pályorientációs sajátosságait a nyugat-magyarországi térségben, és választ adjon arra, hogyan lehet őket támogatni a tudatos karrierépítésben. A vizsgálat három célcsoportra terjed ki: középiskolás diákokra, pedagógusokra és a ZalaZONE duális képzésében részt vevő hallgatókra. A kutatás célzottan azt is vizsgálja, hogy a régió innovációs szereplői – különösen a ZalaZONE – milyen stratégiai szerepet játszhatnak egy generációs-specifikus, technológiával támogatott pályorientációs ökoszisztéma kialakításában.

A kutatás a „társadalmi orientáció” fogalmát tágabb értelmezési keretként alkalmazza, azonban az empirikus vizsgálat elsődleges fókuszja a pályá- és karrierorientációs mintázatok feltárása. A társadalmi orientáció jelen tanulmányban azon attitűdök, információszerezési stratégiák és döntési mechanizmusok összességét jelenti, amelyek a fiatalok (Alfa és Z generáció) pályaválasztási és jövőtervezési folyamataiban jelennek meg.

A kutatás fő kérdései az alábbiak:

1. Milyen orientációs mintázatok jellemzik a Z és Alfa generációkat a régióban, és ezek miben különböznek a korábbi nemzedékektől?
2. Hogyan jelenik meg a pályá- és társadalmi orientáció az oktatási intézményekben, és milyen tényezők befolyásolják a fiatalok döntéseit?
3. Milyen szerepet játszhat a ZalaZONE és a regionális innovációs ökoszisztéma a fiatal generációk orientációs mintázatainak formálásában?

A kutatás hipotézisei a következők:

1. A Z és Alfa generáció orientációs mintázataiban a digitális információforrások használatának gyakorisága és preferenciája magasabb, mint a hagyományos intézményi orientációs csatornák igénybevétele, ellenben kiemelten igénylik a hiteles, személyes interakciót biztosító, gyakorlati bemutatókat, amik lehetőséget biztosítanak a személyes tapasztalatszerzésre.
2. A célcsoportok az intézményekben jellemzően „általános”, kevésbé specifikus, egyoldalú, alacsony interakciót eredményező megoldásokkal találkoznak (előadások, rövid bemutatók, szakmai szóróanyagok, stb.), emiatt a legegyszerűbb, leggyorsabb megoldásokat keresve, az online térben tájékozódnak, személyes kapcsolatokon keresztül ritkán vagy korlátozottan informálódik maguktól.

3. A ZalaZONE hiánypótló szerepet játszhat a fiatalok orientációjában, hiszen a közoktatási szférától független, ezáltal egyedibb, hatékonyabb és kötetlenebb orientációs és élményalapú programokat tud megvalósítani, ami magasabb regionális kötődéssel és pozitívabb orientációs attitűdökkel járhat együtt a résztvevő fiatalok körében.

A területi fókusz azért releváns, mert a térségben egyszerre van jelen az ipari innováció, a technológiai fejlesztés és az oktatási megújulás igénye. Ezek együttesen lehetővé teszik olyan orientációs modellek kialakítását, amelyek országos szinten is mintaként szolgálhatnak. A bevezető fejezet így meghatározza a kutatás motivációját, célját, kérdésfelvetéseit és hipotéziseit, valamint kijelöli azt a társadalmi-gazdasági kontextust, amelybe az elemzés illeszkedik.

Elméleti kitekintés

A szakirodalmi áttekintés célja, hogy bemutassa azokat a társadalmi, technológiai és generációs trendeket, amelyek alapvetően meghatározzák a Z és Alfa generáció pályorientációs mintázatait. A generációs különbségek vizsgálata nélkülözhetetlen ahhoz, hogy megértsük a fiatalok döntéshozatali logikáját, tanulási preferenciáit, értékrendjét és munkaerőpiaci elvárásait. Emellett napjaink gyors technológiai változásai – különösen az MI (Mesterséges Intelligencia) térnyerése – új keretet adnak az orientációs folyamatoknak is.

Generációs sajátosságok és társadalmi-technológiai háttér

A modern generációkutatás alapfeltevése, hogy az egyes nemzedékek társadalmi tapasztalatait, technológiai környezete és neveltetési mintáit alapjaiban formálják a gondolkodásmódot, a tanulási preferenciákat és a karrierrel kapcsolatos döntési folyamatokat.

A Z generáció még átmeneti digitális környezetben született: megtapasztalta az okostelefonok előtti és utáni korszakot is, így egyszerre rendelkezik analóg és digitális referenciapontokkal. Ez a kettősség komplex információfeldolgozási mintákat alakított ki: gyorsan váltanak platformok között, erősen támaszkodnak a vizuális információkra, ugyanakkor igénylik a hiteles, értékvezérelt tartalmakat (LeBlanc, 2024; Surugiu et al., 2025).

Ezzel szemben az Alfa generáció már teljes mértékben digitalizált környezetben szocializálódik, ahol az okoseszközök használata nem tanult, hanem

természetes viselkedési forma. Höfrová (2024) szerint az Alfa generáció információfeldolgozása alapvetően vizuális dominanciájú: képekben, rövid videókban, ikonokban és gyors visszacsatolásokban gondolkodnak (Höfrová et al., 2024). A játékosított, élményalapú tanulási környezet számukra nem alternatíva, hanem elvárás (Cimene és mtsai., 2024). Mehta és Giunchiglia (2025) megállapítása szerint kommunikációjuk erősen fragmentált és kontextusfüggő, amely új pedagógiai és orientációs eszközöket tesz szükségessé (Mehta & Giunchiglia, 2025).

A generációs kategorizálás ugyanakkor a szakirodalomban nem tekinthető egységesen elfogadott és problémamentes megközelítésnek. Több szerző rámutat arra, hogy a generációs határvonalak társadalmilag konstruáltak és földrajzi, kulturális kontextustól is függenek, így nem minden esetben alkalmazhatók univerzális érvénnyel (Jayatissa, 2023). Emellett a „digitális bennszült” narratíva leegyszerűsítő lehet, mivel a fiatal korosztályokon belül is jelentős különbségek mutathatók ki a digitális kompetenciák, a kritikai médiahasználat és az információfeldolgozás mélysége tekintetében (Buzzetto-Hollywood & A. Quinn, 2024).

A Z generáció esetében egyes kutatások aktív tartalomelőállító és social media építő szerepet hangsúlyoznak, míg más vizsgálatok inkább a passzív tartalomfogyasztás és a fokozott képernyőidő dominanciáját emeli ki, amely összefüggésbe hozható a generációs szorongás növekedésével és az önértékelési problémákkal (Hassoun és mtsai., 2023). Az Alfa generáció kapcsán szintén vitatott kérdés, hogy a vizuális dominanciájú információfeldolgozás mélyebb tanulási folyamatokat támogat-e, vagy inkább felszínes, fragmentált tudásstruktúrák kialakulásához vezet (Höfrová et al., 2024; Mehta & Giunchiglia, 2025).

A kritikai megközelítések arra hívják fel a figyelmet, hogy a generációs különbségek értelmezése során szükséges az általánosítások kerülése és az empirikus eredmények kontextushoz kötött, óvatos interpretációja. Ugyanakkor a szakirodalom több ponton közös jellemzőket is azonosít a Z és az Alfa generáció esetében: mindkét korosztályra jellemző a technológiai eszközökkel való magas fokú komfortszint, az azonnali visszacsatolás iránti igény, valamint az önkifejezés és az egyéni preferenciák hangsúlyosabb megjelenése. A digitális térben megélt állandó összehasonlítás (social comparison) mindkét generáció esetében befolyásolhatja az önértékelést és a karrierdöntéseket, ami tovább árnyalja a generációs sajátosságok értelmezését és indokoltá teszi a kontextus-érzékeny megközelítést.

A pályorientáció szerepének átalakulása

A pályorientáció az elmúlt másfél évtizedben jelentős változáson ment keresztül: míg korábban elsősorban információátadásra épült, ma már egy többdimenziós, önismeretet, motivációt, kompetenciafejlődést és karrierúttudatosságot támogató folyamatként értelmezik. Racolța-Paina (2021) hangsúlyozza, hogy a karrierdöntések nem lineárisak, hanem gyakran többszörösen változó, ciklikus folyamatok. A fiatalok egyre több karrierkísérletet tesznek, új irányok felé fordulnak, és nem egyetlen életpályát képzelnek el (Racolța-Paina & Irini, 2021).

A szakirodalom szerint a pályorientációs paradigmaváltás mögött több tényező áll. Az egyik legfontosabb az információátterhelés, amely a Z és Alfa generációra különösen jellemző. Hassoun (2023) a „decision overload” fogalmával írja le azt a jelenséget, amely során a túl sok elérhető információ blokkolja a hatékony döntéshozatalt (Hassoun et al., 2023). A fiatalok gyakran nem tudják, mely források hitelesek, és hogyan érdemes szűkíteni a lehetőségek körét.

Ezzel párhuzamosan a digitalizáció felgyorsította a szakmák fejlődési ciklusát. Míg korábban egy adott szakma hosszú évtizedekig stabilnak számított, napjaink gyors technológiai és gazdasági változásai következtében a munkakörök és szükséges kompetenciák rövidebb időtávon belül is jelentős átalakuláson mehetnek át (Surugiu et al., 2025). Ez azt jelenti, hogy a pályorientáció nem egyszeri döntés, hanem folyamatos alkalmazkodási folyamat, amelyhez a fiataloknak megfelelő önismeretre, rugalmasságra és kritikai gondolkodásra van szükségük.

A pályorientáció rendszerében egyre nagyobb hangsúlyt kap az élményalapú tanulás, a valós munkakörnyezet megismerése és a mentori támogatás. A szakirodalom szerint ezek az elemek jelentősen növelik a motivációt és a karrierdöntési magabiztosságot.

A mesterséges intelligencia és a digitális tanulási környezet hatása

A mesterséges intelligencia térnyerése alapvetően alakítja át a tanulási folyamatokat és a pályorientációs támogatást. A szakirodalom szerint a Z generáció számára az MI elsősorban gyors, személyre szabott információforrást jelent (Köroğlu & İnan, 2024). A ChatGPT-hez hasonló rendszerek lehetővé teszik, hogy a diákok azonnali visszajelzést kapjanak, kérdéseikre strukturált és könnyen értelmezhető válaszokat találjanak.

Buzzetto-Hollywood (2024) kiemeli, hogy bár az MI használata javítja a tanulási hatékonyságot, ugyanakkor növeli a szükségletet a digitális írástudás és a kritikus gondolkodás fejlesztésére (Buzzetto-Hollywood & A. Quinn, 2024). A fiataloknak meg kell tanulniuk értelmezni az AI által generált tartalmakat, felismerni a pontatlanságokat és felelősen használni az eszközöket.

Az Alfa generáció esetében az MI nem csupán kiegészítő, hanem integrált része a tanulási környezetnek. Ayeni (2024) szerint az adaptív tananyagrendszerek, az automatikus készségfelmérések és az interaktív digitális platformok válhatnak a jövő orientációs gyakorlatának alapjává (Ayeni et al., 2024). A VR-alapú oktatási modellek és a játékosított MI-rendszerek különösen eredményesek lehetnek ebben a korosztályban.

A szakirodalom tehát arra mutat rá, hogy a pályaorientációs folyamatok csak akkor lehetnek sikeresek, ha integrálják a digitális technológiák adta lehetőségeket, és ezekhez alkalmazkodó, innovatív módszertani támogatást nyújtanak. Ennek okán a felmérés során megkérdésre került a célcsoport AI-hoz kapcsolódó viszonya és a használat mértéke a tanulást és oktatási tevékenységet érintően.

Adat és módszer

A tanulmány empirikus alapját kérdőíves adatfelvétel képezi, amely 2025 májusa és júniusa között zajlott a nyugat-magyarországi térségben. A vizsgálat három célcsoportra terjedt ki: középiskolás diákokra (158 válaszadó), középiskolai pedagógusokra (51 válaszadó) és duális képzésben részt vevő hallgatókra (31 válaszadó), összesen 240 fős mintával. A minta célcsoportok szerinti megoszlása ennek megfelelően 65,8% középiskolás diák, 21,3% középiskolai pedagógus és 12,9% duális hallgató. Az életkori megoszlás a célcsoportok sajátosságaihoz igazodott: a diákok a 14-28 éves korosztályba, a duális hallgatók jellemzően a 20-25 éves korcsoportba, míg a pedagógusok döntően a 45-60 közötti korosztályba tartoztak, de érkezett tőlük kitöltés a 29-44 éves korosztályból, valamint a 61 feletti korosztályból is. A nemek szerinti megoszlás kiegyensúlyozott képet mutatott, a válaszadók között mindkét nem képviseltette magát, a diákok és a hallgatók körében férfi többséggel, a pedagógusok közt enyhe női többséggel. A mintavétel célzott (nem valószínűségi) mintavételnek tekinthető, amely a térségi oktatási intézmények és a ZalaZONE duális képzési kapcsolattrendszerén keresztül valósult meg.

Az adatgyűjtés egy strukturált kérdőív segítségével zajlott, amely több tematikus területet ölelt fel: demográfiai jellemzők, pályaorientációs élmények

és korábbi tapasztalatok, motivációs tényezők, tanulási szokások, digitális eszközhasználat, valamint a mesterséges intelligenciával kapcsolatos attitűdök. A kérdőív zárt és félig nyitott kérdéseket egyaránt tartalmazott annak érdekében, hogy a numerikus adatok mellett árnyaltabb, szöveges visszajelzések is értelmezhetőek legyenek.

Az adatfelvétel több csatornán keresztül történt: online kérdőív formájában, valamint papíralapú kitöltéssel, lehetővé téve, hogy eltérő hozzáférési lehetőségekkel rendelkező válaszadók is részt vehessenek a kutatásban. A kitöltés minden esetben önkéntes és anonim módon zajlott. A mintavétel célszerű mintavételnek tekinthető, amely különböző életkori és oktatási háttérű fiatalokat érintett, ezzel biztosítva a pályorientációs mintázatok szélesebb körű feltárását. A kutatás a ZalaZONE ökoszisztémán belül egy pilot jellegű felmérésként valósult meg, amely a térség köznevelési intézményeihez került kiküldésre a Pannon Fejlesztési Alapítvány partneri együttműködéseire támaszkodva. A projekt folytatása tervezett, így a későbbi adatfelvételek lehetővé teszik a trendek alakulásának hosszabb távú vizsgálatát.

Az adatok feldolgozása kvantitatív statisztikai eljárásokkal történt. A leíró statisztikák, gyakorisági mutatók és összehasonlító elemzések lehetőséget adtak a válaszokban megjelenő trendek és különbségek azonosítására. A félig nyitott kérdések esetében kvalitatív tartalomelemzés készült, amely a válaszadók saját megfogalmazású gondolatait értelmezte, különös tekintettel a pályaválasztással kapcsolatos nehézségekre és a motivációs tényezőkre. Az elemzés során leíró statisztikai módszerek (gyakoriság, százalékos megoszlás, átlag- és mediánérték, szórás) kerültek alkalmazásra, valamint a három célcsoport (középiskolás diákok, középiskolai pedagógusok, duális hallgatók) közötti különbségek feltárása összehasonlító, leíró jellegű értelmezéssel történt. A 6 fokú Likert-skálán mért változók esetében – mivel ezek ordinális jellegűek, és az összehasonlítás két független csoport (diákok és pedagógusok) között történt – nemparaméteres Mann–Whitney U-próbát alkalmaztunk. A próba a rangátlagok összehasonlításán alapul, és lehetővé teszi annak vizsgálatát, hogy a két csoport válaszai között statisztikailag igazolható különbség mutatkozik-e. A szignifikáns eredmények esetében az effektusméretet r mutatóval becsültük. A kvalitatív adatok feldolgozása induktív tematikus tartalomelemzéssel történt: a nyitott kérdések válaszait egy kutatói kódolási folyamat keretében elemeztük, előzetes kódkategóriák nélkül, a visszatérő jelentés-tartalmak alapján kialakított kódrendszerrel. Az eltérő értelmezésű válaszok egységes szempontok szerinti újrakódolással kerültek besorolásra. A megbíz-

hatóság biztosítása érdekében a kódolási döntések dokumentálása és visszaelenőrzése is megtörtént. Az azonosított fő kategóriák gyakorisági megoszlása számszerűsítésre került, az értelmezést a válaszokból származó rövid, anonimizált idézetek is alátámasztották, amelyek a tipikus és visszatérő vélemény-mintázatokat illusztrálták. Az adatok feldolgozása és statisztikai számítása Excel alapú adatbáziskezeléssel történt.

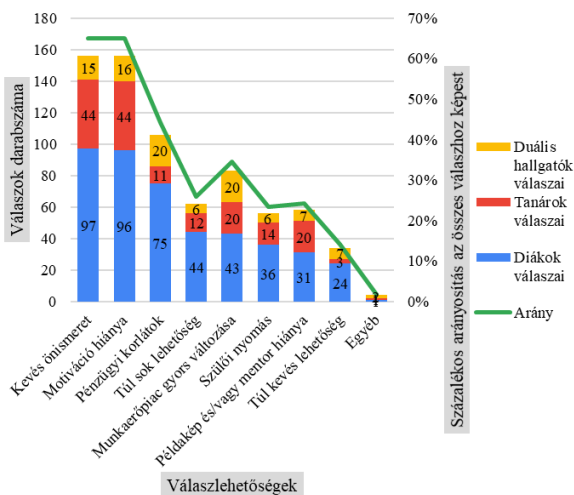
A vizsgálat önbevalláson alapuló jellege ugyanakkor magában hordoz bizonyos korlátokat, ilyen például az önértékelési torzítás lehetősége. Emellett a nem reprezentatív mintavétel következtében az eredmények általánosíthatósága korlátozott, azonban a feltárt mintázatok így is alkalmasak arra, hogy rámutassanak a fiatalok pályaeorientációs folyamatait befolyásoló fő tényezőkre.

Eredmények

Az eredmények bemutatása a bevezetésben megfogalmazott kutatási kérdésekre és hipotézisekre épül. A fejezet célja, hogy a statisztikai és kvalitatív elemzések alapján értelmezze, milyen orientációs mintázatok jellemzik a régió Z és Alfa generációs fiataljait, hogyan működik jelenleg a pályaeorientáció az oktatási intézményekben, milyen digitális eszközhasználat kapcsolódik a tanulási folyamathoz, valamint milyen szerepet tölthet be ebben a ZalaZONE innovációs ökoszisztémája.

Legnagyobb kihívások a fiatalok pályaeorientációjában

1. ábra – A legnagyobb kihívások a fiatalok pályaeorientációjában

Forrás: saját kutatás alapján, saját szerkesztés

Az 1. ábra a pályaorientációt akadályozó tényezők megoszlását mutatja be a három célcsoport válaszai alapján. A diákok körében a leggyakrabban megjelölt tényező a kevés önismeret (97 fő, a kitöltők 61,39%-a), valamint a motiváció hiánya (60,76%) volt. A diákok 47,47% -a jelölte a pénzügyi korlátokat (75 fő), 27,85% -a a túl sok lehetőséget (44 fő). A kérdőívben megadott nyolc tényező közül a legkevesebben a túl kevés lehetőséget jelölték (a válaszadók 15,19%-a).

A pedagógusok többsége (86,27%) válaszaiban szintén a kevés önismeret és a motiváció hiánya tényezőket jelölte meg első helyen. A pénzügyi korlátokat csupán csak a pedagógusok 21,57 %-a jelölte. A tanárok válaszai alapján a legjobban befolyásoló külső tényezők a munkaerőpiac gyors változása és a mentor hiánya (39,22 %) ellentétben a diákok válaszaival.

A duális hallgatók válaszai (64,52 %-a) alapján viszont olyan külső kihívás mint a pénzügyi korlátok és a munkaerőpiac gyors változása a döntő. A motiváció hiánya (16 fő) és a kevés önismeret befolyásoló tényezők csak a 3. és 4. helyre kerültek a válaszok alapján.

Az összes válasz arányát vizsgálva a kevés önismeret a teljes mintában a válaszok mintegy 45%-ában, míg a motiváció hiánya közel 44%-ában jelent meg, így ezek bizonyultak a leggyakrabban megjelölt akadályoknak.

Az eredmények alapján megfigyelhető, hogy a belső, személyes tényezők (önismeret, motiváció) minden csoportban hangsúlyosan jelennek meg, ugyanakkor a külső, strukturális tényezők – különösen a pénzügyi korlátok és a munkaerőpiac gyors változása – a duális hallgatók esetében nagyobb súlyt kapnak. A pedagógusok válaszaiban erősebben jelenik meg a mentorálás és az iránymutatás szerepe.

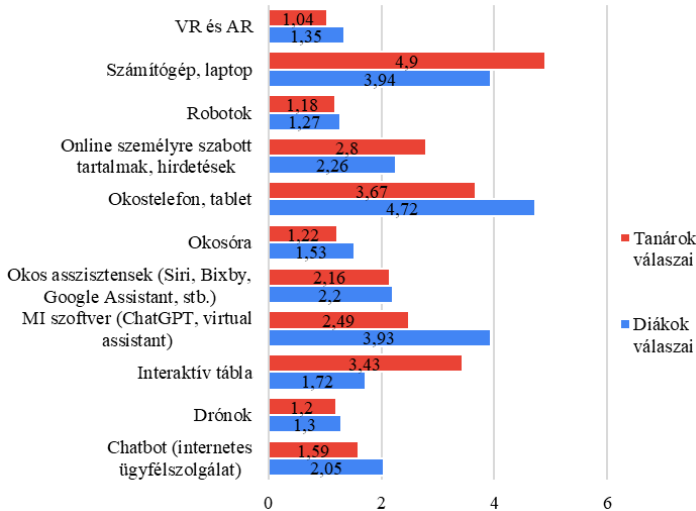
Eszközök alkalmazása a tanulásban/oktatásban

Az eszközhasználat gyakoriságának összehasonlítása alapján az okostelefonok rendszeres (5–6 értékű) használata a diákok 66,5%-ára (n=105 fő a 158 válaszadóból), míg a pedagógusok 37,3%-ára (n=19 fő az 51 válaszadóból) volt jellemző. Az MI-alapú szoftverek (pl. ChatGPT) rendszeres alkalmazása a diákok 46,2%-ánál (n=73 fő), a pedagógusok 19,6%-ánál (n=10 fő) jelent meg. A pedagógusok körében ezzel párhuzamosan nagyobb arányban fordult elő az alkalmi vagy ritka használat.

A két csoport közötti különbség statisztikailag is igazolható volt: az okostelefon-használat esetében a Mann–Whitney U-próba eredménye $U=2478,0$; $p<0,001$, míg az MI-alapú szoftverek használatánál $U=2896,5$; $p<0,001$ volt,

ami arra utal, hogy a diákok digitális és MI-eszközhasználati intenzitása szignifikánsan magasabb a pedagógusokénál.

2. ábra – Eszközök alkalmazása a tanulásban/oktatásban

A diagram a Likert skálás értékelés átlagait mutatja

1 – egyáltalán nem; 6 – rendszeresen

Forrás: kutatás alapján, saját szerkesztés

A válaszok megoszlása is azt jelezte, hogy a diákok többféle digitális információforrást (pl. online platformok, MI-alapú kereső- és tanulástámogató eszközök) párhuzamosan alkalmaznak a tanulmányaik során, míg a pedagógusok inkább a hagyományos, intézményi csatornákat (pl. interaktív tábla, átlagosan 3.43 értéket vett fel a hatfokú Likert-skálán) részesítik előnyben. Ez az empirikus mintázat a használati gyakoriság és az eszköztípusok közötti eltérések szintjén is alátámasztja a pedagógusok és diákok közötti digitális eszközhasználati különbségek, azaz a „tech szakadék” jelenlétét a vizsgált mintában, hiszen a megkérdezett 11 digitális eszközcsoportból csak 3 lehetőségénél jelöltek magasabb relevanciát a pedagógusok, és ezek is alapvetőbb digitális megoldások (pl. számítógép, online személyre szabott tartalmak).

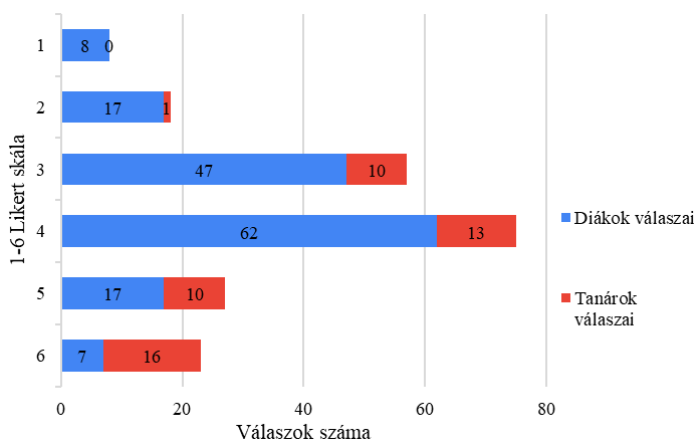
Az eredmények alapján a diákok magabiztosabban és rendszeresebben használják az okostelefonokat, a különböző online platformokat és az MI-alapú tanulástámogató rendszereket, mint a pedagógusok. Ez azt jelzi, hogy a Z és Alfa generáció az orientációs döntések során természetes módon épít a

digitális forrásokra, és sok esetben ezeket hitelesebbnek és gyorsabban elérhetőnek tartja, mint az iskolai orientációs alkalmakat. A pedagógusok értékelései ezzel szemben konzervatívabb mintázatot mutatnak: bár elismerik a modern és az MI-eszközök potenciális szerepét, a chatbotok és az MI-alapú megoldások használata még kevésbé elterjedt körökben. Ez tovább mélyíti a technológiai szakadékot a generációk között, és hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok az iskolán kívüli, sokszor kevésbé ellenőrzött online felületekre támaszkodnak a pályas és társadalmi orientáció során. A statisztikai vizsgálat megerősíti, hogy ezek az eltérések nem csupán leíró jellegű tendenciák, hanem empirikusan is igazolható különbségek a tanárok és diákok között.

A 2. ábra szorosan kapcsolódik a második kutatási kérdéshez és a második hipotézishez: vagyis ahhoz, hogy az oktatási intézmények jelenlegi orientációs gyakorlata nem elég eredményes (melyet a 3. ábra is megerősít), ezért a fiatalok egyre inkább online forrásokból, közösségi médiából és MI-alapú eszközökből próbálnak tájékozódni.

Pályorientáció jelenléte az iskolákban

3. ábra – Pályorientáció jelenléte az iskolákban

1 – egyáltalán nem foglalkoznak vele; 6 – rendszeresen foglalkoznak vele

Forrás: kutatás alapján, saját szerkesztés

A pályorientáció iskolai jelenlétének megítélését vizsgálva a 6 fokú Likert-skálán adott válaszok alapján eltérés mutatkozott a diákok és a pedagógusok értékelése között. A diákok körében a magas értékek (5–6) aránya 15,2%

($n=24$ fő a 158 válaszadóból), míg a pedagógusok esetében ez az arány 51,0% ($n=26$ fő az 51 válaszadóból) volt. Ezzel szemben az alacsony értékeket (1–2) a diákok 15,8%-a ($n=25$ fő) jelölte meg, míg a pedagógusok esetében ez 2,0%-ot ($n=1$ fő) tett ki.

A két csoport válasza közötti különbség statisztikailag is igazolható volt (Mann–Whitney $U=2186,5$; $p<0,001$), ami azt jelzi, hogy a pedagógusok értékelése szignifikánsan magasabb volt a diákokénál a pályorientáció iskolai jelenlétének megítélésében.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a pályorientáció intézményi megvalósulásának percepciója a két célcsoport között eltér: míg a pedagógusok nagyobb arányban érzékelik annak rendszeres jelenlétét, a diákok körében gyakoribb a hiányérzet.

A fenti eredmények mellett különösen fontos a ZalaZONE és a régió innovációs ökoszisztémájának szerepe a fiatal generációk pályá- és társadalmi orientációjának formálásában. A duális hallgatók nyitott kérdésekre adott válaszainak induktív tematikus tartalomelemzése során összesen négy fő kategória volt azonosítható. A válaszok leggyakrabban a gyakorlati tapasztalatszerzés és projektalapú tanulás jelentőségére, a szakmai fejlődés és karrierépítés lehetőségére, a támogató munkahelyi környezet és vállalati kultúra szerepére, valamint a regionális kötődésre és a térségben történő jövőbeli elhelyezkedés szándékára utaltak.

A tartalomelemzés során azonosított fő témák között kiemelten jelent meg a gyakorlati tapasztalatszerzés, a szakmai fejlődés lehetősége, valamint a regionális kötődés kérdése. Több válaszadó hangsúlyozta, hogy a cégválasztás egyik fő motivációja a „valós menedzsmentfeladatokban szerzett tapasztalat” volt, illetve a „szakmai fejlődés lehetősége”. Egy hallgató így fogalmazott: „Valós menedzsmentfeladatokban szerezhettek tapasztalatot.”. Egy másik válasz szerint: „Szakmai fejlődés lehetősége miatt választottam.”.

A gyakorlatorientált tanulás fontossága a hiányérzetek megfogalmazásában is megjelent. Több hallgató jelezte, hogy az egyetemi képzésből „hiányolom a gyakorlatiasabb megközelítést”, illetve „kevés a gyakorlati óra”. Ez arra utal, hogy a duális forma a hallgatók számára éppen azt a gyakorlati dimenziót erősíti, amelyet az elméleti képzésben kevésbé érzékelnek.

Többen kiemelték a projektalapú munkavégzés motiváló hatását: „A fejlesztési projekteken való részvétel sokkal jobban segít eldönteni, hogy valóban ezzel szeretnék-e foglalkozni.”. Ez arra utal, hogy a gyakorlati tapasztalatszerzés hozzájárul a szakmai identitás formálódásához és a pályadöntési bizonyosság erősödéséhez.

A regionális kötődés kérdése az ötéves tervekben is megjelent. Egy válaszadó így fogalmazott: „A régióban szeretnék elhelyezkedni.”. Más hallgatók a jelenlegi cégnél való maradás lehetőségét is reális opcióként jelölték meg: „Igen, tetszik a cég mentalitása”, illetve „Igen, el tudnám képzelni az ittmaradást.”.

Az idézetek alapján megállapítható, hogy a duális képzésben részt vevő hallgatók számára a ZalaZONE-hoz kapcsolódó gyakorlati tapasztalat nem csupán szakmai készségfejlesztést jelent, hanem hozzájárul a pályadöntési tudatosság, a regionális kötődés és a szakmai önazonosság erősödéséhez. Az eredmények ugyanakkor kvalitatív jellegűek, ezért általánosításuk a minta korlátain belül értelmezhető.

Összességében a vizsgálat eredményei a megfogalmazott hipotézisek irányába mutató tendenciákat jeleznek, azonban a nem teljes körű, nem általánosítható minta és leíró statisztikai megközelítés miatt az eredmények átláthatósága korlátozott:

- H1: igazolódott – a Z és Alfa generáció digitális és értékalapú orientációs mintázatokat követ, amelyek eltérnek a korábbi nemzedékektől. A pályaválasztás számukra önkifejezés, nem csupán gazdasági döntés.
- H2: igazolódott – Az oktatási intézmények jelenlegi orientációs gyakorlata nem elég eredményes, ezért a fiatalok főként online forrásokból és közösségi médiából tájékozódnak. Az etikusan alkalmazott mesterséges intelligencia (pl. MI-alapú tanulástámogatás) segíthet a hiteles és személyre szabott orientációban.
- H3: igazolódott – A kutatás megerősítette, hogy a ZalaZONE integráló szerepet tölthet be az oktatás, az ipar és az innováció között. Gyakorlatorientált duális képzési programja erősíti a fiatalok szakmai fejlődését és regionális kötődését.

Következtetések és javaslatok

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a Z és Alfa generáció pályorientációs folyamatai jelentősen eltérnek a korábbi nemzedékek mintázataitól. A fiatalok döntéseit elsősorban belső bizonytalanság, az önismeret hiánya és a motivációs ingadozások befolyásolják, amelyeket tovább erősít a túlzott információs nyomás és a gyorsan változó munkaerőpiaci környezet. A pedagógusok és duális hallgatók visszajelzései rámutattak arra, hogy a jelenlegi

orientációs rendszer nem képes megfelelő mértékben támogatni a fiatalokat, mivel hiányoznak a rendszeres, élményalapú és generációs-specifikus módszerek. A digitális eszközök és a MI térnyerése ugyanakkor új lehetőségeket nyitnak az orientációs folyamatok korszerűsítésében, különösen a vizualításra, interaktivitásra és gyors visszacsatolásra építő tanulási modellek területén. A ZalaZONE kulcsszereplőként jelenik meg a régió innovációs ökoszisztémájában: a duális hallgatók visszajelzései alapján a valós ipari környezetben szerzett tapasztalatok egyértelműen növelik a szakmai elköteleződést és segítik a pályadöntések megalapozottságát. A modern technológiai infrastruktúra, a projektalapú tanulási lehetőségek és a mentorálási rendszer olyan értékeket képviselnek, amelyek modellértékűvé tehetik a ZalaZONE-t a jövő pályaaorientációs gyakorlatában.

Javaslatok a pályaaorientáció fejlesztésére

A kutatás eredményei alapján kirajzolódik, hogy a térség pályaaorientációs gyakorlata jelentős fejlesztést igényel annak érdekében, hogy megfelelően támogassa a Z és Alfa generáció eltérő igényeit, motivációs mintázatait és digitális tanulási szokásait. A három célcsoport válaszai alapján a vizsgálattal több olyan beavatkozási terület azonosítható, amelyek komplex és fenntartható módon járulhatnak hozzá a pályaválasztási folyamatok modernizálásához.

Elsőként szükséges a rendszeres és strukturált orientációs alkalmak bevezetése, mivel a jelenlegi iskolai gyakorlat többnyire alkalomszerű, és nem nyújt folyamatos, személyre szabott támogatást a fiatalok számára. A pályaaorientáció eredményessége jelentősen növelhető, ha a tanévbe beépített, visszatérő alkalmak biztosítják az önismereti munka, a jövőtervezés (karriertanácsadás, életpálya tervezés) és a szakmák bemutatásának egységes kereteit.

A Z és Alfa generáció esetében kiemelt jelentősége van az élményalapú és gyakorlatorientált módszerek alkalmazásának, hiszen a diákok legerősebben azokra a programokra reagálnak pozitívan, amelyek valós munkahelyi környezetet, kipróbálható tevékenységeket, szimulációkat vagy szakmai projekteket kínálnak. Az üzemlátogatások, próbanapok, workshopok és interaktív szakmabemutatók eredményességét a kutatás is megerősítette, mivel ezek közvetlenül hozzájárulnak a reális jövőkép kialakításához és a döntési bizonytalanság csökkentéséhez.

Fontos azonban kiemelni, hogy a térségben már jelen vannak olyan kezdeményezések és jó gyakorlatok, amelyek (bár jelenleg kezdetleges formában) támogatják a műszaki érdeklődésű fiatalok fejlődését. Ezek a programok többnyire alkalomszerűek, így hatásuk korlátozott, ugyanakkor jól mutatják, hogy

jelentős potenciál rejlik a tehetséggondozásban és a korai pályorientációban. A meglévő elemek rendszeresítése, kiterjesztése és egy egységes, strukturált mentorprogramba szervezése lehetővé tenné, hogy a potenciális mérnökjelöltek már középiskolás korban folyamatos szakmai támogatást kapjanak, részt vegyenek valós projektekben, és hosszú távon elköteleződjenek a műszaki pályák iránt. Egy jól felépített regionális tehetséggondozó rendszer a diákok szakmai önismerete és fejlődése mellett hozzájárulna a térségi utánpótlás biztosításához és a régió innovációs versenyképességének erősítéséhez is.

A diákok digitális kompetenciáira és online jelenlétére tekintettel elengedhetetlen az MI és digitális eszközök szélesebb körű integrációja a pályorientációs folyamatokba. A mesterséges intelligencia alkalmazásával (például MI-alapú önismereti tesztekkel, adaptív karrierútjainló platformokkal vagy chatbotokkal) lehetőség nyílik a személyre szabott információszolgáltatásra, amely sokkal inkább igazodik a fiatalok igényeihez, mint a hagyományos, frontális módszerek. Ez különösen fontos, mivel a kutatás egyértelműen megmutatta: a fiatalok az iskolai orientáció hiányosságai miatt gyakran önállóan keresnek információt a közösségi médiában és az online térben.

A megfelelő digitális integráció ugyanakkor csak akkor valósulhat meg, ha párhuzamosan történik a pedagógusok digitális kompetenciáinak fejlesztése is. A tanárok technológiai felkészültsége jelenleg elmarad a diákokétól, ami generációs és módszertani szakadékot teremt. Képzési programokra, módszertani útmutatókra, workshopokra és innovációs jó gyakorlatok megosztására van szükség annak érdekében, hogy a pedagógusok magabiztosan használják az AI-eszközöket és a modern orientációs módszereket.

A térség innovációs infrastruktúrája kiemelt lehetőséget kínál a pályorientáció megújítására. Ezért indokolt a ZalaZONE orientációs szerepének bővítése, és olyan programok megvalósítása, amelyek a középiskolások számára is hozzáférhetővé teszik a járműipari tesztpályát, az itt működő K+F laborokat, az ipari környezetet és a technológiai élménypontokat. A duális hallgatók tapasztalatai alapján a valós ipari környezetben szerzett élmény jelentősen növeli a fiatalok szakmai elköteleződését és a régióhoz való kötődést.

A pályorientáció hosszú távú fenntarthatósága érdekében fontos cél a regionális szintű orientációs ökoszisztéma kialakítása, amelyben a térség vállalatai, oktatási intézményei, innovációs szereplői és civil szervezetei közösen, összehangoltan működnek együtt. Egy ilyen rendszer egységesen biztosíthatja a fiatalok számára elérhető programok, események, szakmai kapcsolatok és fejlesztési lehetőségek tárházát, miközben rugalmasan alkalmazkodik a folyamatosan változó munkaerőpiaci igényekhez.

Mindezek mellett további fejlesztési lehetőséget jelent egy online és hibrid orientációs platform létrehozása, ahol folyamatosan elérhetőek videók, interaktív tartalmak, MI-modulok és szakmabemutatók; egy regionális mentorprogram kialakítása, amely összeköti a középiskolásokat a duális hallgatókkal és fiatal szakemberekkel; valamint egy pályaaorientációs monitoring rendszer, amely nyomon követi az iskolák orientációs aktivitását és jelzi a fejlesztésre szoruló területeket. Szintén fontos a szülők bevonása, hiszen a kutatás eredményei szerint a fiatalok pályaválasztását nagy mértékben befolyásolja a családi háttér, pénzügyi források és a családi támogatás.

A fejlesztési javaslatok azt mutatják, hogy a pályaaorientáció sikeres megújítása csak integrált, innovációs, digitális és élményalapú megközelítéssel valósítható meg, amelyben a ZalaZONE és a térség partnerei kiemelt szerepet tölthetnek be.

Záró gondolatok

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a generációspecifikus pályaaorientációs modell kialakítása nemcsak szükségszerű, hanem elengedhetetlen a fiatalok sikeres karrierépítése szempontjából. A Z és Alfa generáció egyaránt olyan feltételeket igényel, amelyekben jelen van a digitális innováció, a valós élmény, a praktikum és a személyre szabott fejlődési út. A ZalaZONE kiváló példát nyújt arra, hogy a modern technológiai infrastruktúra és az ipari környezet hogyan képes támogatni a fiatalok kompetenciafejlődését és pályadöntéseinek megalapozását. A tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a jövő pályaaorientációja csak akkor lehet igazán eredményes, ha a pedagógiai, digitális és ipari szereplők közötti együttműködés rendszerszinten valósul meg.

Irodalomjegyzék

- Ayeni, A. O., Ovbiye, R. E., Onayemi, A. O., & Ojede, K. E. (2024). AI-driven adaptive learning platforms: Enhancing educational outcomes for students with special needs through user-centric, tailored digital tools. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 22(3), 2253–2265. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.22.3.0843>
- Buzzetto-Hollywood, N., & A. Quinn, K. (2024). *Technology Behaviors of Generation Z Learners*. The Brooklyn Research and Publishing Institute. <https://doi.org/10.15640/jehd.v13p6>
- Cimene, F. T., Logronio Mamburao, M., Plaza, Q., Nitcha, H. Q., Somalipao, M., Raña, E. J. M., Baseo, E., A. Siao, Q. E., Mauna, A., & Cimene, D. R. A. (2024). Generation Alpha Students' Behavior as Digital Natives and their Learning Engagement. *Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal*, 27(2), 258–273., Document ID:2024PEMJ255 <https://doi.org/10.5281/zenodo.14007253>
- Hassoun, A., Beacock, I., Consolvo, S., Goldberg, B., Kelley, P. G., & Russell, D. M. (2023). Practicing Information Sensibility: How Gen Z Engages with Online Information. *Association for Computing Machinery* 662, 1–17. <https://doi.org/10.1145/3544548.3581328>
- Höfrová, A., Balidemaj, V., & Small, M. A. (2024). A systematic literature review of education for Generation Alpha. *Discover Education*, 3, 125. <https://doi.org/10.1007/s44217-024-00218-3>
- Jayatissa, K. A. D. U. (2023). Generation Z – A New Lifeline: A Systematic Literature Review. *Sri Lanka Journal of Social Sciences and Humanities*, 3(2), 179–186. <https://doi.org/10.4038/sljssh.v3i2.110>
- Köroğlu, D., Özlütaş, A.İ. (2024). Not Another Brick on the Wall: Generation Z and Future of Work. In: Bilgin, M.H., Daniş, H., Demir, E., Yazgan, E. (eds) Eurasian Business and Economics Perspectives. EBES 2023. *Eurasian Studies in Business and Economics*, 31. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-69237-6_4
- LeBlanc, J. (2024). Bridging the Gap: Understanding the Workplace Environment and Leadership Preferences of Generation Z. *Journal of Business and Management Studies*, 6(4), 128–136. <https://tinyurl.com/4eemy6kc>
- Mehta, M., & Giunchiglia, F. (2025). Understanding Gen Alpha Digital Language: Evaluation of LLM Safety Systems for Content Moderation. In *The 2025 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT '25)*, June 23–26, 2025, Athens, Greece. ACM, New York, NY, USA. Association for Computing Machinery. 2863–2873. <https://doi.org/10.1145/3715275.3732184>
- Racolța-Paina, N. D., & Irini, R. D. (2021). Generation Z in the Workplace through the Lenses of Human Resource Professionals – A Qualitative Study. *Quality – Access to Success* 22(183), 78–85
- Surugiu, C., Surugiu, M.-R., Gradinaru, C., & Grigore, A.-M. (2025). Factors Motivating Generation Z in the Workplace: Managerial Challenges and Insights. *Administrative Sciences* 15(1), 29. <https://doi.org/10.3390/admsci15010029>